

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»
Циклова комісія образотворчого мистецтва та трудового навчання

**ПРИРОДНІ МАТЕРІАЛИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ НА УРОКАХ ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЇ ТА В
ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС**

Методичні рекомендації

для здобувачів освіти спеціальності 013 Початкова освіта

ОС Фаховий молодший бакалавр

Мукачево - 2022

УДК 377.8.011.3-051:[37.016:62/69](072)

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою Мукачівського державного університету
протокол № 9 від 21 квітня 2022 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів образотворчого мистецтва та трудового навчання
Протокол №6 від 28 січня 2022 р.*

Укладач

Король Н. В. – викладач трудового навчання та методики його викладання, відокремленого структурного підрозділу «Гуманітарно-педагогічного фахового коледжу Мукачівського державного університету»

Рецензент

Майборода І. Е. – старший викладач кафедри теорії та методики початкової освіти МДУ

Природні матеріали як засіб розвитку творчих здібностей на уроках дизайну і технології та в позаурочний час: методичні рекомендації для здобувачів освіти спеціальності 013 Початкова освіта ОС Фаховий молодший бакалавр/укладач Н. В Король. – Мукачево: МДУ, 2022 – 40 с. (1,8др. арк..)

У методичній розробці наявні рекомендації майбутнім фахівцям щодо організації роботи під час проведення уроків дизайну і технології з природними матеріалами. Розглядається технологія виготовлення виробів з природних матеріалів.

Рекомендовано здобувачам освіти спеціальності 013 Початкова освіта ОС Фаховий молодший бакалавр, вчителям початкових класів ЗЗСО.

Зміст

Передмова.....	4
1.Основні вимоги до знань, умінь і навичок здобувачів освіти.....	8
2.Природний матеріал, що використовують на уроках технології та дизайну і в позаурочній роботі.....	10
3.Збір і заготівля природного матеріалу.....	13
4.Інструменти та додаткові матеріали для роботи з природними матеріалами.....	18
5.Методичні поради щодо роботи з природними матеріалами.....	20
6.Технологія виконання плоских виробів з природних матеріалів.....	25
7.Технологія конструювання об'ємних виробів з природних матеріалів.....	30
Список рекомендованих джерел.....	39

Передмова

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика трудового навчання з практикумом в навчальних майстернях є підготовка здобувачів освіти до проведення уроків з дизайну і технології в 1-4 класах загальноосвітньої школи, озброєння теоретичними знаннями організації та методики проведення роботи на уроках дизайну і технології, позакласної та позашкільної гурткової роботи.

В програмі розкриваються методологічні основи трудового навчання, форми і методи викладання, розглядаються найбільш педагогічно ефективні форми і методи організації навчального процесу на уроках дизайну і технології. Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика трудового навчання з практикумом в навчальних майстернях є формування в здобувачів освіти політехнічних знань та вмінь з різних галузей декоративно-ужиткового мистецтва, промислового виробництва, технології обробки матеріалів, художнього конструювання виробів, технічної естетики, методики викладання тем шкільної програми дизайну і технології.

Навчальна програма «Методика трудового навчання з практикумом» складається з таких розділів:

- «Методика трудового навчання», у якому розглядаються завдання, зміст трудового навчання і виховання в початкових класах, методи навчально-виховної роботи, урок як основна форма організації навчально-виховної роботи з дизайну та технології, позаурочна робота, обладнання уроків в початкових класах;

- «Конструювання виробів з паперу і картону», у якому розглядаються папір і картон як один з матеріалів для обробки на уроках дизайну і технології в початкових класах, методика навчання учнів молодших класів технологічним операціям з обробки паперу і картону;

- «Конструювання виробів з текстильних матеріалів.», у якому розглядається тканина, як один з матеріалів для обробки на уроках дизайну і технології в початкових класах, методика навчання учнів молодших класів технологічним операціям з обробки текстильних матеріалів;

- «Конструювання і виготовлення навчальних посібників», у якому розглядаються навчально-наочні посібники, доступні для виготовлення в шкільних умовах, їх педагогічна цінність, класифікація, технологія виготовлення;

- «Конструювання виробів з різних матеріалів», у якому розглядаються природні матеріали, деревина, метали, пластмаси, як матеріали для обробки на уроках трудового навчання в початкових класах, методика навчання учнів молодших класів технологічним операціям з обробки різних матеріалів.

Вивчаючи дисципліну «Методика трудового навчання з практикумом в навчальних майстернях», здобувач освіти повинен оволодіти такими програмними компетентностями:

- здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями з методики трудового навчання, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й

виховання учнів початкової школи;

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків;

- здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно, планувати та організовувати власну діяльність;

- здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формами) в різних сферах комунікації; володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів;

- здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підходу до навчально-виховного процесу з трудового навчання;

- здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих;

- здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'я збережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів;

- здатність до застосування знань, умінь і навичок із циклу професійної підготовки з методики трудового навчання, що є теоретичною основою побудови змісту освітніх галузей, визначених Держстандартом, задля усвідомлення їхньої реалізації в освітній галузі загалом та окремих змістових лініях зокрема;

- здатність до проектування, організації, оцінювання, рефлексії та коригування навчально-виховного процесу з трудового навчання в початковій ланці освіти, систематичного підвищення професійно-педагогічної кваліфікації;

- здатність структурувати зміст навчального матеріалу з трудового навчання, розробляти та використовувати навчально-пізнавальні завдання, що сприяють розвитку уваги, пам'яті, мислення, уяви, практичних умінь і навиків, враховуючи інтереси та нахили учнів;

- здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів; методична компетентність ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до проведення уроків з трудового навчання, що виявляється у сформованості системи дидактико-методичних знань і умінь із окремих розділів та тем курсу, окремих етапів навчання й досвіду їх застосування та наявності емоційно-ціннісного ставлення до діяльності щодо навчання учнів предмету;

- здатність до реалізації критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з трудового навчання; здатність дотримуватись Державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів початкової школи, визначених у програмі;

- здатність усвідомлювати важливість самоосвіти та самовиховання в житті

та діяльності вчителя початкових класів;

- здатність формувати в учнів уміння встановлювати зв'язки і відношення в об'єктах пізнання на основі виконання логічних операцій: аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, узагальнення, класифікація;

- здатність упроваджувати сучасні навчальні технології, інноваційні підходи до навчання трудовому навчанню в початковій школі;

- здатність організовувати етапи навчального процесу з трудового навчання;

- здатність застосовувати практичні знання та вміння для розв'язання завдань, пов'язаних з навчально-виховним процесом;

- здатність здійснювати навчально-виховну діяльність з трудового навчання у відповідності до вимог санітарно-гігієнічного режиму, охорони праці, техніки безпеки та протипожежної безпеки.

Особливе місце в системі трудового навчання займають уроки дизайну і технології та гурткові заняття по роботі з природними матеріалами. Природний матеріал - комора для розвитку дитячої творчості. виготовлення іграшок, різних виробів з природного матеріалу - праця кропітка, цікава, незвичайна і дуже приємна. Для того, щоб діти могли охоче нею займатися, необхідно розвивати фантазію дитини, а з оволодінням навичками прийде і спритність у роботі.

Праця з виготовлення виробів з природного матеріалу може бути як індивідуальною, так і колективною. Бажано використовувати різноманітні форми колективної роботи дітей; для формування у них умінь планувати свою діяльність з урахуванням загальної мети, умінь розподіляти операції.

Робота з природним матеріалом справляє свій вплив на розумовий розвиток дитини, на розвиток його мислення і появи елементів творчості. Цікавість роботи з виконання саморобок з природного матеріалу сприяє розвитку в учнів таких якостей як увага, терпіння, допитливість. Показово те, що при даній роботі не буває кінця вдосконаленню робіт, в цій праці завжди є новизна, творче шукання, можливість домагатись більш досконалих результатів. І все це відбуватиметься на тлі сприятливого емоційного настрою дітей, їх радості спілкування під час праці, насолоди, яку вони переживають при створенні аплікаційної роботи.

Крім цього, виконання робіт з природного матеріалу виховує дитячу майстерність, кмітливість, працьовитість, і ще це чудова школа естетичного виховання, що базується на формуванні у дітей художнього погляду на світ, на їх пошуки в навколишній дійсності деталей прекрасного та екологічного виховання, де здобувачі освіти навчаються дбайливому ставленню до природи.

На кожному уроці, занятті гуртка, екскурсії в природу незайвим буде нагадати дітям про те, що вони повинні по-господарськи ставитися до природи. А це означає - оберігаєш квіти, чагарники, будь-яке інше рослина від безглузлого знищення. Уроки дизайну і технології з використанням природного матеріалу повинні придбати «екологічне звучання» і формувати в здобувачів освіти нове, відповідальне ставлення до природи. «Природа і люди - одне ціле», «Природа в небезпеці», «Природа чекає моєї допомоги» - ось ті найважливіші

висновки, що повинен зробити кожна дитина, що виконує практичні роботи з предмету «Дизайн і технології».

Разом з тим праця, який необхідно для виконання робіт з природного матеріалу, сприяє розвитку особистості дитини, вихованню його характеру. Адже будь-яку, навіть саму примітивну саморобку зробити не так-то просто, робота по її виготовленню вимагає певних вольових зусиль. Коли дитина зустрічається з труднощами, вона намагається самостійно їх вирішити, навіть якщо дитині не вдається виконати з першого разу необхідну роботу. Але за допомогою дорослого вона вчиться виявляти причини своєї невдачі і, найголовніше, - долати її. У результаті таких дій в здобувачів освіти формуються такі якості, як наполегливість, цілеспрямованість, уміння доводити почату справу до кінця.

Робота з природним матеріалом здійснюється і в позаурочний час. Це можуть бути виставки дитячих виробів, різні конкурси саморобок, екскурсії, свята Природи, вікторини, створення і робота в куточках ручної праці і т.д. Таким чином, узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок про те, що процес робіт з природним матеріалом є потужним джерелом всебічного розвитку особистості дитини.

1. Основні вимоги до знань, умінь і навичок здобувачів освіти

Урок чи гурткове заняття по виготовленню виробів з природних матеріалів покликані формувати у дітей художній смак, творче сприйняття світу, любов до природи та навколишнього середовища.

Діти повинні засвоїти знання про різні види роботи з природними матеріалами, а практична творча діяльність передбачає формування вмій і навичок з основними видами природного матеріалу.

Здобувачі освіти повинні знати:

- загальні правила внутрішнього розпорядку, безпечної праці, протипожежні правила, правила гігієни та виробничої санітарії, порядок надання першої допомоги;
- безпечні прийоми роботи ручними інструментами: ножицями, голкою, пінцетом, шилом, лобзиком, лещатами тощо;
- види матеріалів для художньої обробки та їх властивості;
- правила заготовки, зберігання та використання природних матеріалів;
- основні прийоми перетворення природних форм і кольорів у декоративні;
- загальні рекомендації до роботи зі шліфувальним папером;
- правила та практичні поради із заготовки та обробки зібраного природного матеріалу;
- властивості природних та синтетичних полімерних матеріалів та способи їх використання в роботі;
- основи дизайнерської та винахідницької діяльності;
- методику конструювання та виготовлення декоративних виробів та композицій за власними проектами із природних матеріалів.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- правильно організувати робоче місце, дотримуватися правил ТБ;
- вибирати вертикальне, горизонтальне або інше розміщення площини зображення відповідно до задуму; виділяти головні елементи композиції;
- розрізняти та визначати різні види природних матеріалів;
- користуватися ручним інструментом для обробки різних матеріалів та безпечної використовувати;
- виготовляти елементарні декоративні вироби та композиції з природних матеріалів; відтворювати побачені вироби та композиції та створювати власні
- вибирати матеріали, інструменти і пристосування залежно від художньо – трудових завдань;
- конструювати і моделювати з природних матеріалів у різних техніках;

- робити розрахунки необхідної кількості матеріалу для всього виробу і для однакових деталей;
- проводити демонстрування та захист власних проєктів, організовувати виставки, оцінювати власні вироби і результати праці інших здобувачів освіти.

2. Природний матеріал, що використовують на уроках технології та дизайну і в позаурочній роботі

Розглянемо деякі види природного матеріалу, які найчастіше використовують на уроках дизайну і технології та в гуртковій роботі.

Листя дерев та кущів

Листя є цікавим і потрібним доповненням при виготовленні виробів, з них можна виконати красиві аплікації. Листя дуже різноманітні за своєю формою і забарвленням. Листя можна використовувати від різних дерев, чагарників, квітів.

З листя можна зробити крила метеликів, плавці рибки, візерунки.

Квіти

Засушені квіти — це не тільки теплі спогади про літо, але і стильний, затишний і екологічний декор інтер'єру. Існує безліч способів зберегти квітучі рослини і неймовірна кількість ідей, як їх використовувати. При дотриманні деяких простих правил можна при необхідності зберегти обсяг і максимально зберегти природний колір.

Плоди дерев

Каштани

З плодів каштана, при наявності фантазії, пластиліну і гілочок, виходять вельми цікаві вироби. Їх можна робити і разом з дітьми, і одним малюком, адже нічого складного тут немає. Головне – вчасно зібрати їх восени, поки вони ще м'які, і зберегти для творчості. Мальовничі вироби з каштанів своїми руками прикрасять не тільки полицю в шафі дитини, але і підійдуть для виставок в дитячому саду або в класі.

Жолуді та шишки

Шишка – це природний матеріал, який природа не обділила красою. З шишок можуть вийти гарні і модні об'єкти декору. В роботі ви можете використовувати шишки природного вигляду, можна надавати шишкам колір за допомогою акрилових фарб. Дикі соснові шишки – відмінний вибір для виготовлення об'ємних іграшок, їх форма нагадує тіло різноманітних тварин у пухнастій шубі.

Жолуді. Плоди дуба – жолуді – бувають різної форми і величини. Жолуді дозрівають восени, у вересні-жовтні. Рекомендується збирати плоди, що дозріли, і падають з дерева. Поруч із жолудями збирають його філіжанки, де вони триматися. Жолуді слід збирати різні за розміром і величиною. Для виготовлення виробів бажано використовувати свіжі жолуді, вони довше зберігаються і з ними легше працювати. Зберігають жолуді в прохолодному і вологому місці.

Горіхи

Горіхи. При виготовленні виробів із горіхів можна використовувати як шкаралупу, і горіхи повністю – волоські, лісові, земляні, кедрові, фісташки. Лісові горіхи використовують для виготовлення головок іграшкових чоловічків, тварин.

Лісові горіхи слід збирати у серпні разом із капелюхом, який теж можна вдало застосовувати під час виготовлення іграшок. Горіхисушать на дощечках і зберігають потім у коробочці в сухому місці. Шкаралупа лісових горіхів досить тверда. Вона важко прорізається ножом чи проколюється шилом. З пересушеними горіхами працювати важко, тому їх бажано не залучити до роботи.

Кедрові горіхи можуть знадобитися під час виготовлення лапок звірків, кулачків, лісових чоловічків. Горіхи легко проколюються шилом, добре склеюються.

Шкаралупа волоських горіхів використовується для виробів човнів, візки, черепах, жуків тощо. Розколоти горіхи на правильні половинки можна з допомогою ножа. Розколювати горіхи можна тільки вчителю, діти у роботі використовують готові половинки.

Земляні горіхи дуже зручні у роботі – легко проколюються, ріжуться, шкаралупка у них тонка і тендітна. З земляних горіхів виходять оригінальні фігурки тварин; зберігати горіхи у сухому приміщенні і тоді їх шкаралупа не твердіє при висиханні.

Кісточки

Кісточки доступний і дешевий матеріал для роботи. Але робота з цими природними матеріалами дуже цікава і захоплююча. Немає межі фантазії і творчості. Кожен раз хочеться придумати щось нове, цікаве і незвичайне. Композиції з них виходять дуже яскраві, красиві і довговічні.

Кісточки добре промити кілька разів у воді, розкласти на листі паперу, дати добре висохнути, при цьому помішуючи їх. Після того як вони добре висохнуть, зсипати їх в баночки. Вони можуть зберігатися довгий час.

Насіння

Насіння кавуна, дині, соняшнику, великих насіння квітів, таких як зирянокою, красоля, блакитні квіти. З цього насіння можна легко змайструвати очі тваринам або людині, зробити цікаві аплікації або мозаїки.

Мушлі

Мушлі. На берегах річок, морів, озер можна знайти черепашки-будиночки, які цікаві за зовнішнім виглядом, оригінальні по формі. Збір черепашок можна здійснювати з дітьми під час екскурсій. Мушлі після збору миються, після розкладаються і сушаться. З черепашок можна зробити фігурки тварин, або використовувати як додатковий матеріал.

Пір'я птахів

Пташине пір'я. У роботі можна використовувати пір'я птахів різних розмірів, відтінків і будь-якого розміру. Перед роботою пір'я промивають, сушать, і розчісують для повернення їм природного вигляду.

Пух дерев

Матеріал для так званих сухих аплікацій з пуху вам дасть тополя, бавовна, пухівка, іван-чай, чортополох. Фоном може бути тільки оксамитова папір темних тонів: чорна, темно-коричнева, темно-червона, темно-синя, темно-зелена. Вибираючи теми для роботи, треба мати на увазі, що легше працювати, якщо деталей мало і якщо вони дрібні. Тварин, птахів, рослини вибирайте з

пухнастою фактурою: зайчат, кошенят, курчат, головки кульбаб. Основним матеріалом для аплікацій можна вважати тополиний пух. Збирають його на початку червня, коли в сережках починають дозрівати і розкриватися коробочки. Дозрілі сережки знімають прямо з дерева і видаляють засохлі насіння та луска, Приблизно в кінці серпня з'явиться пух іван-чаю, будяка. Зберігайте зібраний пух в сухому місці в коробках або конвертах. У поліетиленовому пакеті він може запліснявіти.

Кора дерев

Вироби з кори берези та інших дерев дозволять створити неповторні авторські речі для себе і вдома, магніти на холодильник, топиарий.

Кора берези по-іншому цей матеріал називається берестом. Щоб не погубити дерева, збирайте кору з повалених. Потрібно зчистити нижню частину коричневої кори, залишивши тільки білу світлу бересту.

3. Збір і заготівля природного матеріалу

Для виготовлення виробів з природного матеріалу використовують найрізноманітніші рослини та їх частини (квіти, листя, гілки, насіння, мох, соломку, кору дерев, тополиний пух тощо).

Квіти і листки мають таку невичерпну гаму кольорових відтінків, що коли зібрати і правильно засушити їх, можна створити найбагатшу палітру і надзвичайно цікаві композиції.

Збір сировини можна виконувати в будь-яку пору року, Зимою – це кімнатні рослини, весно, літом, осінню – дикоростучі та садові, Найблагоприятніша пора – осінь. У цей час набір «живих фарб» особливо багатий: від тілесного відтінку листків клена до синьо-чорних листків мати-й-мачухи, подорожника, груші.

Для того, щоб природний матеріал, можна було використовувати в будь-який час, його необхідно правильно зібрати, висушити та зберегти. Для цього потрібно дотримуватися певних правил.

Розглянемо різні способи збору та зберігання рослинного матеріалу

Головних правил збереження кольорів у засушеному вигляді всього три, але їх дотримання дозволить домогтися якісного результату.

Правило перше — час збору

Збирати матеріал потрібно не лише виключно в суху погоду, але і бажано при невисоких показниках вологості повітря. Вранці — дочекатися, поки повністю піде роса, але найкраще виходити на «полювання» в полуденний час. Розраховувати на те, що зібрані в дощ і сльота рослини швидко висохнуть в приміщенні, не варто. Вологі, а вже тим більше мокрі рослини швидше загниють, ніж висохнуть, і вся праця піде у відходи. Але і сильно пересушені квіти, почали втрачати вологу вже на корені, теж краще не брати.

Правило друге — не відкладаємо в довгий ящик

Братися за справу потрібно відразу ж, поки пелюстки добре тримають форму. Потім вони помітно втрачають внутрішню пружність, і укласти їх в вдаль положення, особливо при об'ємній сушінні, може і не вийти. Якщо до будинку або до місця, де є необхідні для сушіння матеріали, далеко, навряд чи є сенс рвати букет з тим, щоб потім розібратися з ним на місці. Швидше за все, він буде викинутий.

Правило третє — кількість із запасом

Чим вище вимоги до результату, тим більше матеріалу доведеться зібрати і засушити. Отриманий підсумок далеко не завжди виходить близьким до задуманого, і можливість вибрати найбільш вдалий варіант буде зовсім не зайвою. Якщо важливо максимально зберегти забарвлення пелюсток, вибирайте молоді, тільки що розпустилися суцвіття.

Способи засушування рослин:

1. Термічний спосіб. (Малюнок 1)

Він дозволяє швидко, за допомогою гарячої праски, висушити практично будь-які рослини або їх частини. Перш за все це рослини із широкою листяною пластиною: плющ, конвалія, листя дереві кущів.

Техніка роботи проста: на шар газет викладають рослини, прикривають іншим аркушем паперу і швидко пропрасовують. Потім рослину зміщують у бік, легенько провітрюють і знову пропрасовують. Протягом декількох хвилин рослина повністю висихає, не змінюючи свого забарвлення. Але захоплюватись цим методом не слід, оскільки оброблені в такий спосіб рослини досить швидко втрачають колір. Винятком є волошки.

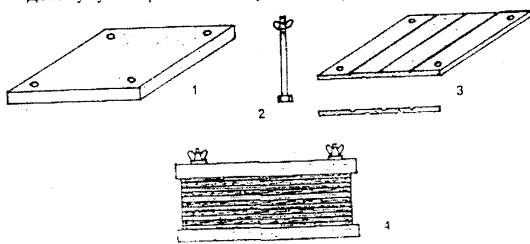
Малюнок 1 Термічний спосіб

2. Висушування під пресом. (Малюнок 2)

На фанеру кладуть 2-3 газети, складені вчетверо, вкладають аркуш паперу зі вставленими у нього рослинами (закладка). Зверху знову кладуть 2-3 газети. У такий спосіб в одну купу можна між газетами розміщувати 5-6 листків з рослинами, Зверху все прикривають фанерою, на яку складають гніт (цеглини, книжки). Щоб якісно висушити рослини, зберігши при цьому їх природний колір, щоденно слід міняти газети, але паперові аркуші з рослинами можна не чіпати, Місце висушування – суха кімната, сонячна веранда.

Для тонких і ніжних рослин вантаж не повинен перевищувати 8-16 кг, а для жорстких, цупких – 32-40 кг і більше.

Для засушування рослин можна зробити саморобний прес (мал. 15).

Мал. 15. Саморобний прес.

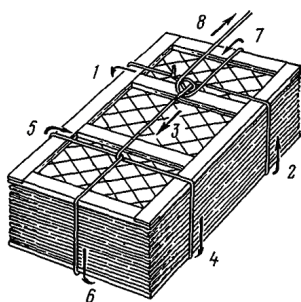
1. — основа з дошки або 10 мм фанери;
2. — болт для закріплення;
3. — фанерні прокладки з пазом;
4. — прес у зібраному вигляді.

Малюнок 2 Висушування під пресом

3. Висушування в гербарних сітках.

Цей спосіб заготівлі рослинного матеріалу найнадійніший і достатньо високоякісний, Використовуються спеціальні ботанічні гербарні сітки (малюнок 3), які легко виготовити самостійно: на дві дерев'яні рамки розміром 44x29 см і товщиною 2 см набивають дрібну металеву сітку.

Робота ведеться аналогічно попередньому методу. У сітку закладають 6-9 «шарів» рослин, між ними ставлять 2-3 складені газети.

Малюнок 3 Гербарна сітка.

Щоб запобігти налипанню частин рослин одна на одну, використовують додаткові прокладки з промокального паперу чи вати. Їх шматочки вставляють в потрібних місцях. Ізолюючи пелюстки один від одного.

Закінчивши закладання рослин, сітку міцно зв'язують шнуром. Просушують у приміщенні, що добре провітрюється, щоденно міняють газети. Для прискорення сушіння деколи використовують додаткові теплові джерела: сушильні шафи, духовки, електрообігрівачі, батареї опалення.

Перед закладанням у гербарну сітку рослин із соковитими стеблами (тюльпани, нарциси), їх розрізають лезом вздовж і вибирають серцевину.

Об'ємна порошкова сушка

В якості порошку можна використовувати будь-які сипкі матеріали з хорошими гігроскопічними властивостями: манну крупу, порошок крейди, просіяний річковий пісок, сіль, буру і т. д. Закладка рослин вимагає великої акуратності й точності, а процес сушіння — терпіння, оскільки він буде нешвидким. Зате квіти збережуть свою форму, а багато хто — навіть живий колір. Збереження природного забарвлення рослини залежить від багатьох факторів, зокрема, від кінцевої обробки. Особливо кардинально може змінити забарвлення епоксидна смола і лак.

Добре поведуться в якості наповнювача сіль «екстра» і манка, крім того, вони доступні і дешеві. Єдина проблема, яка може виникнути, — це прилиплі крихти, при спробі зняти які пелюстки легко пошкоджуються або відвалюються зовсім. Щоб максимально цього уникнути, потрібно закладати тільки абсолютно сухі зовні суцвіття в добре просушений порошок. В якості форми краще використовувати маленькі ємності, наприклад, пластикові стаканчики. Чим більше солі, манки або піску входить в ємність, тим більший вага тисне на тендітні пелюстки, порушуючи їх форму.

Як сушать букети квітів

1 спосіб

Видалити нижнє листя, зв'язати стебла декількох квіток по нижній частині і повісити їх на мотузку головками вниз. Намагайтеся, щоб при сушінні вони не торкалися один одного.

2 спосіб

У велику плоску картонну коробку насипати тонкий шар річкового піску, солі або манки, покласти на нього квіти і акуратно засипати їх до верху, намагаючись зберегти форму. Якщо сипучого матеріалу мало, достатньо засипати тільки головки. Коробку у цьому випадку можна злегка нахилити в їх бік.

3 спосіб

Це сушка в духовій печі з відчиненими дверцятами при невисокій температурі (не більше 60С). Прискорять процес також короткі просушування в мікрохвильовій печі на низькій потужності з частими провітрюванням. Однак зберегти форму листя і пелюсток у цьому разі навряд чи вдасться.

Як законсервувати квіти

Щоб зберегти рослини міцними, пружними і в їх природній формі, можна використовувати консервацію в гліцерині.

Але кольором в цьому випадку доведеться пожертвувати: поступово він зміниться в бік жовто-коричневих відтінків, і квіти втратять своє природне «забарвлення». Проте в готовому вигляді їх можна буде акуратно підфарбувати акриловими фарбами.

Розчин виготовляється з розрахунку 1:3 (гліцерин до води). Вимочувати рослину необхідно від декількох днів до півтора місяців в залежності від його фактури, форми і розміру. Зелень повинна бути, що називається, в самому соку. Занадто молода або вже зів'яла на гліцерин реагує погано.

Як зробити скелетирування листя своїми руками

Оригінально виглядають вироби, де використовуються скелетоване листя. Багато відкидають ідею про роботу з таким матеріалом, побоюючись крихкої структури і не знаючи, як зробити такі красиві елементи. Для створення скелетованих елементів не потрібно багато зусиль, часу, а отриманий результат порадує не тільки дитини, але і всіх, кому доведеться споглядати результат творчості.

Майстер-клас по скелетуванню листя.

Для роботи потрібно: листя дерев, сода харчова, холодна вода.

1.Зробити розчин: один літр холодної води і дванадцять ложок соди. Суміш закип'ятити і помістити в нього листя приблизно на 25 хвилин.

2.Через відведений час, кожен елемент промити під холодною водою і за допомогою зубної щітки прибрати зелень.

3.Обполоснути знову під проточною водою, і все буде готово.

Правила висушування та зберігання рослин

1. Рослини збирайте тільки за сухої погоди, коли повністю висохне роса або капельки дощу.

2. Якщо рослини збираєте далеко від дому, їх необхідно зразу складати між газетами, щоб зберегти форму. Зів'ялі і прив'ялі рослини, засушувати не слід, для створення аплікацій вони вже непридатні.

3. Сушити рослини слід тільки у сухому приміщенні. Вдома рослини зразу перекладіть у сухі газети – окремо квіти, листя і стебла. Сушіть рослини під пресом, в гербарних сітках або термічним способом.

Коли пелюстки і листя висихають, вони стають гладенькими і міцними.

4. Квіти під час висушування можна прикрити тонким шаром вати або паперовою серветкою. Якщо квіти махрові(мають багато дрібних пелюсток), їх слід засушувати частинами, відокремлюючи пелюстки.

5. Такі квіти , як ромашка, засушують так: квітку кладуть віночком униз на газету, а з вивороту на пелюстки слід покласти валик з вати. Також навколо плодоніжки. Накрити газетами, фанерою і поставити вагу 10-15 кг. Щоб пелюстки не зморщились.

6. Лійкоподібні квіти (дзвіночки, примули) сушать заповнивши лійку ватою та ізолювавши нею всі отвори пелюстків. Дуже тонкі пелюстки сушать. Притискаючи малою вагою (до 2 кг). Інакше вони втратять колір.

7. Сушать практично всі квіти, крім тих, що мають товсті м*яристі пелюстки, бо в них міститься багато води (хризантеми, гладіолуси, іриси тощо).

8. Через 12 годин після закладання рослин, газети потрібно замінити на сухі, так як основа побуріння пелюсток і листя – волога. Наступного разу газети міняють через добу протягом 4-5 днів.

9. Не викидайте рослини. Які втратили природний колір. У роботі може знадобитися вся палітра пастельних тонів.

10. Квіти можна засушувати увесь рік, трави - у червні, у пору їх цвітіння, гілки кущів - у кінці літа і на початку осені.

11. Для сушіння осіннього листя і збереження яскравого забарвлення, користуються гарячою праскою. Листки складають на газети (5-6 штук), зверху накривають аркушем паперу чи газетою, обережно прикладають праску і витримують до повного висихання. В такий спосіб висушують також листя конвалії,магнолії,очерету,лілії, ірису.

12. Деякі квіти волошки,герань, брат -і- сестра,листя горіха, не зберігають свій колір при висушуванні під вантажем. Їх потрібно сушити в гербарних сітках. У цьому випадку, пелюстки, квіти , листки перекладають газетами, кладуть між сітками з дроту, туго зв'язують мотузкою і сушать у духовці. На батареях опалення, а в жарку погоду – на горищі.

13. Висушений матеріал слід зберігати в газетах, щільно складених і зв'язаних картонних папках із маркуванням, щоб легко було знайти необхідні для роботи квіти, листки, стебла тощо.

4.Інструменти та додаткові матеріали для роботи з природними матеріалами

Невеликі **ножиці** з тупими кінцями для дитини і гострі довгі — для дорослого.

Канцелярський ніж і стеки.

З допомогою канцелярського ножа зручно розрізати багатошарові деталі виробу. Пластмасові стеки — відмінні інструменти для дитини, за допомогою яких він може розрізати окремі листки для аплікації. Для зручності вибирайте інструмент з широкою дерев'яною ручкою (довжина — 5-6 см) і не дуже товстої колючою частиною.

Довгий пінцет і щипчики.

Пінцетом зручно переміщати дрібні деталі виробів. Щипчики зі зведеною перекрученої передньою частиною можна запозичити з манікюрного набору. Такими щипчиками дуже зручно закручувати окремі деталі виробу і дріт.

Тонка дріт.

Часто використовується для формування каркаса виробів та іграшок з природних матеріалів. Для скріплення окремих частин бажано використовувати гнучку і міцну мідний дріт діаметром 0,35 мм.

Фольга і фольгований папір.

Для прикраси осінніх саморобок, для аплікацій і колажів.

Швейна голка і нитки.

Для з'єднання окремих деталей виробів, для формування букетів з листя і сухих квітів.

Папір

Чим більше різних видів паперу (що відрізняються за кольором, щільності по товщині), тим краще. Для виготовлення виробів, аплікацій, букетів, панно і настінних композицій з природних матеріалів можна використовувати гофровану, шпалерну, оксамитову, пергаментний, альбомну, обгортковий, копіювальну та інші види паперу.

Пластилін і пластику (полімерна глина).

Для скріплення, а також для ліплення окремих деталей, доповнюють виробу з листя, сухих квітів. Роботою з пластиліном і полімерною глиною може зайнятися ваша дитина.

У роботі можуть знадобитися різні марки **клею**. Часто використовують ПВА, БФ, «Титан». Найбільш безпечні варіанти для використання в роботі дитиною — ПВА і клей-олівець.

Для склеювання окремих деталей виробу знадобляться пензлики з твердим ворсом.

Фарби і пензлики.

Для створення аплікацій і колажів — акварельні та гуашеві фарби. Для розмальовування об'ємних виробів з осіннього листя та сухоцвітів — акрилові фарби. Малювати найзручніше м'якими пензликами з хутра білки.

Правила безпеки праці, організація робочого місця

Організація робочого місця

1. Обрати зручну позу.
2. Світло повинно падати на робоче місце зліва або справа.
3. Устаткування, інструменти покласти праворуч.
4. Природний матеріал, папір, картон розмістити ліворуч або перед собою.
5. Предмети тимчасового застосування тримати в спеціально визначених місцях.
6. Після роботи прибрати робоче місце.

Правила безпечної праці при робіт з природним матеріалом:

- 1 Під час роботи бути уважним і акуратним.
- 2 Бути обережними з колючими та ріжучими інструментами: шилом, ножицями, ножем. Передавати інструменти тільки ручкою вперед.
- 3 Інструменти використовувати тільки за призначенням і відповідно до правил.
- 4 Посуд з клеєм надійно установити на робочому місці.
- 5 Починати роботу тільки після відповідного інструктажу, складання плану і дозволу викладача.
- 6 Під час виконання завдання працювати спокійно, без різких рухів, щоб не розлити клей, не зруйнувати деталі аплікації.
- 7 Не заважати сусідам.

5.Методичні поради щодо роботи з природними матеріалами

Особливе місце у змісті курсу дизайну і технології займає робота з природними матеріалами, вона допомагає здобувачам освітніх оволодінні найпростішими способами і прийомами роботи з різними матеріалами, має спрямованість на прилучення дітей до різних видів народних промислів, розвиток творчих здібностей естетичного виховання молодших школярів.

Вивчення теми «Робота з природними матеріалами» учнями початкових класів передбачає: ознайомлення з особливостями природних матеріалів, їх застосування; різновидами природних матеріалів; особливостями збору та висушування; умовами зберігання; інструментами, які використовують при створенні виробів (шило, ніж, голка, пензлик, кусачки), правилами техніки безпеки під час роботи; технологічними особливостями створення різних видів композицій; ознайомлення з традиційними народними видами декоративно-ужиткового мистецтва (народна іграшка, вироби з соломки); ознайомлення з творчістю відомих народних майстрів, які працюють з соломкою, в галузі народної іграшки та народного костюму; ознайомлення з мистецтвом створення виробів із природних матеріалів в країнах світу; оволодіння навичками та уміннями виготовлення різних видів традиційних і нетрадиційних виробів із природних матеріалів;

Методи та методичні прийоми: розповіді про особливості природних матеріалів, можливість їх застосування в створенні художніх виробів; розповіді з поясненням; художні розповіді про виготовлення народних іграшок з природних матеріалів; описи; демонстрування унаочнення (зображення виробів оригіналів, фотографії, ксерокопії, ілюстрації у художні альбомах з декоративно-ужиткового мистецтва, репродукції картин, виконаних з соломки); художні розповіді про життєвий та творчий шлях народних майстрів; безпосереднє спілкування з майстрами, спостереження за процесом створення виробів з природних матеріалів; навчання технологічним прийомам створення виробів із природних матеріалів нетрадиційними техніками; навчання традиційним прийомам виготовлення виробів з природних матеріалів безпосередньо майстрами та вчителями; відвідування краєзнавчих музеїв, художніх салонів, галерей, виставок давніх виробів та творів сучасних майстрів; показ вдалих робіт, оригінальних прийомів виконання завдань на будь-якому етапі; моделювання ситуацій, проведення виставок дитячих робіт.

Основні види робіт з природного матеріалу– аплікація, художнє конструювання об'ємних виробів, ікебана.

Аплікація

Аплікація – засіб створення орнаментів або художні зображень шляхом накладення на папір, тканину й т.д. різноманітного матеріалу. Це давній вид діяльності. Аплікація можуть виконати з трави, листя, тополиного пуху, насіння, плодів тощо.

Поняття «аплікація» включає способи створення малярських творів із різних за своїми властивостями і фактурі матеріалів, об'єднаних подібністю техніки виконання. Кожен матеріал має свої особливості, які мають

визначальним чином вплинути техніку виконання аплікації. Наприклад, папір, солома, засушені рослини, береста, прикріплюються до тла різними клеями; тополиний пух накладається на оксамитову папір.

Аплікаційна робота з рослинним природним матеріалом справляє свій вплив на розумовий розвиток дитини, на розвиток його мислення і появи елементів творчості.

Цікавість роботи з виконання аплікаційних робіт з природного матеріалу сприяє розвитку в здобувачів освіти таких якостей як увага, терпіння, допитливість. Показовим є те, що при даній роботі не буває кінця вдосконалення робіт, в цій праці завжди є новизна, творчий пошук, можливість домагатися більш досконалих результатів. І все це відбуватиметься на тлі сприятливого емоційного настрою дітей, їх радості спілкування під час праці, насолоди, яке вони переживають при створенні аплікаційної роботи.

Крім цього, виконання аплікаційних робіт з природного матеріалу виховує дитяче майстерність, кмітливість, працьовитість, а ще це чудова школа естетичного виховання, що базується на формуванні у дітей художнього погляду на світ, на їх пошуки в навколишній дійсності деталей прекрасного.

Аплікаційна робота над виробами з природного рослинного матеріалу вимагає від дитини точних дій, і якщо спочатку буває так, що при виготовленні потрібна особливо велика посидючість, то з появою певних навичок розвиваються і гнучкість пальців, і хапальні вміння, руху дрібної моторики, фантазія. З'являється узгодженість у роботі зору і дій руки, удосконалюється координація рухів, гнучкість і точність у виконанні потрібних дій.

Разом з тим праця, який необхідно для виконання аплікаційних робіт з природного матеріалу, сприяє розвитку особистості дитини, вихованню його характеру. Адже будь-яку, навіть саму примітивну, зробити не так-то просто, робота по її виготовленню вимагає певних вольових зусиль. Коли дитина зустрічається з труднощами, він намагається самостійно їх вирішити, навіть якщо дитині не вдається виконати з першого разу необхідну роботу. Але з допомогою дорослого він вчиться виявляти причини своєї невдачі і, найголовніше, - долати її. У результаті таких дій в здобувачів освіти формуються такі якості, як наполегливість, цілеспрямованість, вміння доводити розпочату справу до кінця.

Технологія виконання аплікації з природного матеріалу здобувачами освіти передбачає такі етапи роботи:

- Підготовка матеріалу, його вибір;
- Вибір малюнка для аплікації;
- Положення матеріалу, створення ескізу;
- Вибір устаткування інструментів, допоміжних матеріалів;
- Техніка виконання виробу різними способами.

У ході уроків з аплікації здобувачі освітяться складати декоративні роботи, складні композиції, предмети навколишньої дійсності, казкові епізоди тощо.

Художнє конструювання об'ємних виробів

Для конструювання об'ємних виробів відбирають соснові або ялинові шишки, жолуді, каштани, горіхи, гілочки дерев, листя кукурудзи, пир'я і насіння. Допоміжними матеріалами можуть бути клаптики кольорового паперу, нитки, пластилін, картон для основи. Поєднують деталі об'ємних виробів гілочками дерев, проколюючи шилом отвори у виробі та за допомогою зубочисток, клею або дротика. Створеному виробу надають художній образ (добрий, веселий, сердитий, сумний), використовуючи допоміжний матеріал або фарби.

Ікебана

Ікебана – композиція з різноманітних трав, квітів, гілок та інших природних матеріалів.

Ікебана — поширене в Японії мистецтво створення букетів із квітів, трав, гілок та інших природних матеріалів. Для ікебани можна використовувати як сухі, так і живі рослини. За змістом ікебани бувають звичайними і тематичними. Звичайна ікебана створюється залежно від наявного матеріалу, а тематична — присвячується певній події або даті.

Ікебана – мистецтво виготовлення композиції з сухих квітів, листочків, шишок, ягід, загалом, з різного природного матеріалу. Основа цього мистецтва – гармонійність, яскравість, краса і простота. Виникло це майстерність більш ніж п'ятсот років тому в Японії.

Застосовували ікебану в священних цілях і мали на увазі під цим мистецтвом композицію з основної гілки і всього однієї квітки, квіточка, символізував безсмертя в безмірному часі і просторі.

Японські умільці поміщали в свою працю цілі історії. Кожна частина і форма, мали своє особливе значення. Гори, скелі і камені символізували соснові гілки, а білі хризантеми зображували річки і струмки. Стилі різних шкіл дозволяли вживати в роботі не тільки квіти, але і частини іншого природного матеріалу.

Найбільш відомі японські школи це – Соцэгу і Охара. З часом, погляди на це мистецтво змінилися, і філософія в корені змінилася.

Осіння композиція може виготовлятися повністю з сухого листя. Так як в цю пору все листя і трави мають різний колір, який нерідко контрастує один з одним, з цих надзвичайно красивих частин можна зробити ікебану з сухих квітів своїми руками, але ось квіти будуть робитися, приміром, з листя клена, які користуються особливою популярністю.

Пам'ятайте, що поєднання певних елементів ікебани може виражати минуле, сьогодення або майбутнє, а також зв'язок з певним часом року. Дуже важлива для оформлення і ємність, що служить основою для ікебани з квітів. Це може бути низька ваза, кошик, піднос, шматочок дерева, дитяча іграшка або особлива металева підставка – кендзан. Допоможе закріпити елементи

композиції пінопласт, пластилін, вологий пісок або піафлор – спеціальна пориста губка, яку заздалегідь змочують водою.

Як зробити ікебану своїми руками: правила складання букета Мистецтво ікебани підпорядковується певним правилам. Головне в цих японських композиціях – поєднання трьох елементів: небо, людина, земля. Не забувайте про це, дотримуючись основні правила складання ікебани: Обов'язкова асиметрія елементів, які завжди утворюють трикутник. Суворе дотримання пропорцій елементів. Виходити слід з розміру посудини. Тобто, щоб визначити довжину першого стебла, потрібно діаметр вази скласти з її висотою і помножити на 1,5. Довжини другого і третього стебел зменшуються на 2/3 відповідно.

Перевага віддається однотонним вазам, які повинні за кольором відповідати підібраним природним матеріалам. При використанні великих гілок використовуйте просту кераміку, для польових квітів підійдуть дерев'яні або фаянсові ємності, кошики. Садові квіти чудово виглядають в скляних або порцелянових вазах. Прекрасний варіант ікебани своїми руками – плаваюча квіткова композиція: низька ваза з водою, дрібні камінчики, плоскі головки квітів, листя. Часто такими композиціями прикрашають святковий стіл. Між квітами і листям повинна проглядатися вода.

Основні правила складання ікебани (композиції)

При виготовленні, потрібно не забувати, що ця композиція – не букет, вона не вимагає пишноти. Її фундамент складається з трьох елементів: сін (небо), шое (осіб), хикаэ (земля).

Хід роботи:

1. Всі складові частини кріпляться асиметрично, створюючи щось схоже на трикутник, притому, що всі частини повинні перебувати в різних площинах;

2. Ємність зобов'язана гармоніювати з використаним матеріалом, бути однотонною і без малюнка. Груба кераміка добре підійде як для великих квітів, так і для важкого дерева. Замість вази підходить будь-який предмет;

3. Пропорційність трьох символів, повинна визначатися розміром вази: довжина стебла (основної гілки) – неба (сін) дорівнює сумі довжини діаметра і висоти посуду, помноженої на півтора.

4. Пропорційність і положення елементів:

○ людина (шое) повинен прирівнюватися 2/3 символу неба (сін) і вони опущені в одну і ту ж сторону;

○ земля (хикаэ) так само повинна бути дорівнює 2/3 довжини людини (шое) і розташовуватися попереду;

○ всі частини в підробці кріпляться так, щоб вони стали гілками однієї рослини.

5. Гілки у вазі завжди кріпляться в одній з чотирьох точок: ззаду, справа, спереду і зліва. Спеціально для цього користуються

особливим інструментом для кріплення квітів – кэндзан або піафлор, в тому випадку якщо їх не виявилось під рукою, використовувати пластилін.

б. По закінченні розташування основних символів, порожнє місце заповнюється рослинами.

Підготовка до роботи.

– Перед тим, як створити ікебану, спочатку визначають композиційний центр, де розташовують основні деталі композиції, а допоміжні можна розташувати відносно центра як симетрично, так і несиметрично.

Підготуйте рослини та гілочки дерев. На картоні або цупкому папері закріплюють пластилін. Далі компонують ікебану. Гілочки, рослини, стеблини закріплюють на пластиліні за допомогою ниток, металевого дроту або клею.

6. Технологія виконання плоских виробів з природних матеріалів

Які бувають аплікації

Під час виготовлення аплікації з листя можна використовувати різноманітні техніки, надаючи виробу унікальності і неповторності. Зупинимося на декількох з таких технік.

1. *Накладна аплікація.* Сухі листочки накладаємо один на одного, при цьому не використовуємо ножиці. Всі елементи, яких не вистачає у картині, домальовуємо фломастером або маркером.
2. *Силуетна аплікація.* З листя вирізаємо потрібні силуети і складаємо в аплікацію.
3. *Модульна аплікація.* Основний секрет – це підібрати схожі за формою і за кольором листочки і скласти з них задуману картину. Таким чином можна зробити красиву мозаїку з сухих листочків.
4. *Симетрична аплікація.* Підбираємо однакові листочки і робимо симетричну картинку.

Приклади аплікацій з листя. (Малюнок 4)

Сподіваюсь, **прикладі осінніх аплікацій із листя**, неодмінно допоможуть створити цікаві образи, мальовничі пейзажі, тваринки. Зробити аплікацію з листя дуже просто, коли є стільки гарних прикладів.

Малюнок 4 Приклади аплікацій з листя

Критерії до якісних аплікацій:

Перший - найголовніше – лаконічна виразність, вона завжди цінувалася і цінується в мистецтві. *Друга* умова – мінімум додаткових матеріалів, розмальовки та підрізування, як на рис. Не можна стати Художником, не відчуваючи натуру, а відчуття її значною мірою зводиться до вміння побачити приховані виразні можливості заготовок. *Третє* – деяка пишність і тонке деталювання (малюнок 5) не забороняються, але без надмірностей і тільки там, де вони необхідні і доречні. І, нарешті, особливо цінуються тематичні композиції, де один і той же набір матеріалів грає всіма гранями, як слід.

Малюнок 5 Деталювання

Аплікація з крупів та насіння(малюнок 6)

Необхідні матеріали:

1. Товстий картон 33х26 см
2. Клей ПВА густий, пензлик для клею, гуаші
3. Насіння, горох, рис, гречка
4. Лак меблевий безбарвний для покриття поверхні і закріплення зображення.

Послідовність виконання

1. На картоні простим олівцем або фломастером намалювати сову.
2. Розфарбувати гуашшю фон неба.
3. Приклейте клеєм очі, ніс.
4. Нанести клей навколо очей і внизу голови і викласти рисом. Можна використовувати олівець для рівномірного розподілу крупи.
5. Силует тулуба і голови змастити клеєм і заповнити гречаною крупою.
6. Нанести клей на крила і викласти їх за своїм бажанням. Ми використовували біле та чорне насіння, горох, зелена кава, макарони.
7. Приклеїти зірочки (макарони), викласти місяць горохом, намалювати гуашшю очі.
8. Покласти сохнути під вантаж, щоб при висиханні картон не повело! Почекати, коли висохне покрити картину лаком і вставити в раму. Наша картина готова.

Малюнок 6 Аплікація з крупів та насіння

Сніговик з крупів (малюнок7)

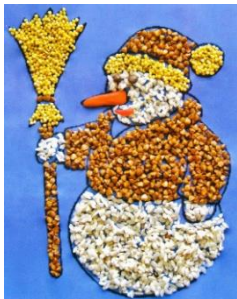
Перед початком роботи над аплікацією з крупи потрібно на аркуші картону намалювати простим олівцем фігуру сніговика, лініями відокремлюючи частини роботи, які потрібно буде заклеювати різною крупою.

Так дітям буде зрозумілий спосіб розміщення зерняток.

Для виконання роботи потрібні такі матеріали:

1. Товстий картон
2. Клей ПВА густий, пензлик для клею.
3. Крупи: пшоно, гречка, рис.
4. Пластилін.

Виконують роботу частинами, намазуючи необхідну поверхню густим клеєм ПВА. Потім, поки він не просох, насипають жменю рису, гречки або проса та притискаючими рухами прикріплюють до картону. Після висихання аплікацію з крупи перевертають і зсипають зайві зерна на стіл. Потім робота триває над іншими деталями аплікації.

Малюнок 7 Сніговик з крупів

Півник — золотий гребінець(малюнок 8)

Такого чудового півника з зерняток різних квітів можна зробити на вирізаному з щільного картону шаблоні. Якщо є можливість скористатися лобзиком, то можна підготувати контури птиці на ДВП. Після наклеювання всіх елементів зображення можна буде півника виставити на полицю на підставці. Він стане прекрасним декором на кухні або в їдальні.

Для створення виробу, що має стільки різних елементів, потрібно заздалегідь підготуватися. Знадобляться в роботі з насіння і зерна круп: насіння дині для горлечка; червона сочевиця для гребінця і борідки; кукурудза для лапок; різної форми і кольору і червона квасоля кукурудза для хвоста; гарбузове насіння для крил; гречка для тулуба.

На клей ПВА акуратними рядами накладаються елементи і притискаються пінцетом. Після виконання роботи й повного висихання клею потрібно

розкрити саморобку акриловим лаком. Тоді зберігати її можна буде довгий час, поставивши в рамку під скло. (Малюнок 8)

Малюнок 8 Півник – золотий гребінець

Аплікація з сухого листя на картоні (малюнок 9)

Оригінально виглядає аплікація, для декору якої використано сухе листя берези, дуба, клена, вишні чи інших дерев, кущів. Для роботи потрібні клей і картон.

Покрокове створення виробу:

1. Аркуш картону перегнути навпіл, щоб вийшла листівка.
2. На лицьовій стороні виробу розкласти листя і квіти, створивши красиву композицію. Не обмежуйте свою фантазію, це дозволить створити неперевершену листівку. Важливо стежити за тим, щоб все виглядало гармонійно (у цьому дитині повинні допомогти батьки).
3. Якщо бажаний результат досягнутий, і оформлення подобається всім учасникам процесу, всі елементи приклейте за допомогою клею і пензлики, щоб робота вийшла максимально акуратним.
4. Оригінальна аплікація готова і може радувати одержувача.

Малюнок 9 Аплікація з сухого листя на картоні.

Композиція з листя «Жар птиця» (малюнок 10)

Оригінально виглядає виріб, створена з використанням листя і квітів, у вигляді жар птиці. Складно назвати чіткий перелік матеріалів, який знадобиться для роботи, все залежить від творчої фантазії і бачення дитини, батьків.

Розглянемо інструкцію створення неповторної композиції, для якої знадобляться: картон, кольоровий папір або гарна серветка для основи композиції; різноманітні листя, можуть використовуватися гілочки туї; насіння гарбуза; клей ПВА.

Покрокова інструкція:

1. Вибираємо елемент, схожий на тулубі жар птиці, і приклеюємо його, щоб з одного боку залишилося місце для голови, а з іншого – для шикарного хвоста.
2. Приклеюємо березовий лист, який послужить головою птаха.
3. Робимо хвіст, використовуючи елементи одного кольору.

4. Декоруємо хвіст: приклеюємо красиві листочки горобини або туї для створення об'єму, ігри кольору.
5. Робимо птахові крила, використовуємо листя берези.
6. Гарбузове насіння приклеюємо до голови в якості очей. З їхньою ж допомогою легко прикрасити хвіст або тулуб птаха.
7. До голови приклеюємо маленьку гілочку туї, створюючи чубчик.

Малюнок 10 Композиція з листя «Жар птиця»

7. Технологія конструювання об'ємних виробів

Гусениця з пластиліну і каштанів (малюнок 11)

Необхідні матеріали: кілька каштанів (7 штук), кольоровий пластилін, сірники

Зробити веселу гусеницю легко:

1. З'єднуємо рівні плоди з допомогою пластиліну, для надійності можна скріпити сірниками.
2. Ліпимо очі, ніс, ротик.
3. Встромляємо в голову різки з половинок зубочисток з пластиліновими кульками на кінцях.

Щоб гусинь вийшла ще цікавіше, можна розташувати її на листках і додати в композицію гілочок дерев.

Малюнок 11 Гусениця з пластиліну і каштанів

Чебурашка з великими вухами з каштанів (малюнок 12)

Робити чебурашку просто, потрібно лише приготувати зубочистки і плоди різної форми

1. З'єднуємо живіт, голову і вуха половинками зубочисток, робимо руки і ноги
2. Фломастером можна намалювати на обличчі очі і посмішку.

Малюнок 12 Чебурашка з великими вухами з каштанів

Приклади виробів із каштанів. (малюнок 13)

Мал. 13 Приклади виробів із каштанів

Песик із жолудів(малюнок14)

Для того, щоб у вас вийшла ось така мила собачка вам варто приготувати кілька жолудів і пластилін. Спочатку з'єднайте між собою жолуді за допомогою пластиліну. Після чого зліпіть з чорного та коричневого пластиліну інші деталі.

.. Малюнок 14 Песик із жолудів.

Кораблики з жолудів.(малюнок 15)

Якщо ви не знаєте про те, як зробити вироби з жолудів, то ця публікація допоможе вам побачити свіжі ідеї виробів, які вам обов'язково сподобаються. Для того, щоб змайструвати флот з жолудів, потрібно плоди дуба вимити і висушити. І крім самих жолудів вам доведеться підготувати:

- голку, нитки, ножиці;
- сухе листя дуба, зубочистки;
- бересту у невеликих шматочках, клейовий пістолет.

Хід роботи:

1. Спочатку ви повинні встановити щоглу. Для цього ви берете жолудь великого розміру наколюєте збоку голкою. В отвір, яке вийшло ви повинні вставити зубочистку. Гостру зубочистку варто просунути в глиб жолудя. Такі дії допоможуть змайструвати щоглу.

2. Тепер у своїй колекції знайдіть кілька дубових кришок. Візьміть: цілу кришечку, половинку кришки і одну кришку плодоніжкою.

3. Половинку кришки ви повинні прикріпити до широкої частини жолудя. Це буде кормою судна. Кришку з плодоніжкою прикріплюємо до вузької частини дубового жолудя. А кришка, яка у вас залишилася буде підставкою. І її варто прикріпити до жолудю збоку.

4. Кораблик ставимо на горизонтальну поверхню і беремо дубовий листочок. Його варто проколоти і надягти на щоглу кораблика. Ваш парус готовий. Але верх щогли, якщо він довгий варто скоротити.

5. Для того, щоб зробити кріплення щогли, потрібно взяти нитку, яку необхідно прикріпити до корми. Після чого загорнути її навколо щогли і прив'язуємо до носа кораблика. Після чого кріпимо прапорець на самий верх щогли.

Малюнок 15

Чоловічки з недостиглих жолудів.(малюнок 16)

Недостиглі жолуді теж підходять для створення цікавих виробів. Приміром, з них у вас вийде зробити кумедних чоловічків. Для створення цих

істот використовувати зубочистки і клей. Також підбирайте жолуді з капелюшками, на яких залишиться гілочка.

Малюнок 16 Чоловічки з недостиглих жолудів.

Чайний сервіз з капелюшків жолудів.(малюнок 17)

Для того, щоб створити такий незвичайний чайник і чашки, треба взяти лише капелюшки від жолудя. Також варто скористатися пластиліном, з якого ви зліпите додаткові деталі.

Малюнок 17 Чайний сервіз з капелюшків жолудів.

Приклади робіт із жолудів(малюнок 18)

Малюнок 18 Приклади робіт з жолудів

Ведмедик із шишок(малюнок19)

Для роботи необхідно:шишку від ялинки, 4 шишки від сосни, перець горошок, капелюшки від жолудя, шкарлупки горіхів, дерев'яну кору, ніж, шило, ножиці, наждачний папір, клей, лак.

Тіло ведмедика необхідно зробити з довгастої шишки. До нього потрібно приклеїти інші елементи, які повинні бути з'єднані «платівка під платівку» з допомогою клею. Для ніжок беремо шишки сосни, для голови – розгорнуту шишку.

Капелюшки від жолудя будуть імітувати ніс з вушками, а перець-горошок — це кінчик носа й очі. Світла береста потрібна для того, щоб очі виглядали природніше. Ведмежа приклеюємо до основи з дерев'яного зрубу.Малюнок 19

Малюнок 19 Ведмедик із шишок.

Кошик із шишок(малюнок 20)

Для виконання роботи необхідно мати: 60 соснових шишок, картон, дріт товстий та тонкий, термоклей.

З'єднуємо 12 шишок тонким дротом по колу. Прикріплюємо її на першу шишку, а потім іншу шишку загортаємо в дріт. Шишки знизу – це край кола зовні. Формуємо наступне кільце, менше по діаметру першого, з 10 шишок. Кошик буде мати 2 ряди, вони скріплюються термоклеєм. Ручка кошика формується з 10 шишок, з'єднаних по типу кілець. Її слід зміцнити каркасом у вигляді товстого дроту для підтримки форми. Дно кошика необхідно оформити з картонного аркуша, на нього приклеюються 3 нижні частини від шишок.

Малюнок 20 Кошик із шишок.

Квіти з шишок(малюнок 21)

Квіти з шишок теж дуже популярний виріб. Є 2 способи їх виготовлення: або верхівку шишки відкушують кусачками, а луски надломлюють, зліва на рис., або віночком квітки буде денці шишки, праворуч. Фарбують в тому і іншому випадку акриловою фарбою.

Малюнок 21 Квіти із шишок

Приклади виробів з шишок(малюнок 22)

Малюнок 22 Приклади виробів з шишок.

Троянди з опалого кленового листя(малюнок 23)

Для виготовлення окремого квітки краще всього вибирати однотонні кленові листочки. Трояндочки з листя вийдуть досить великі. Достатньо 5-7 таких виробів, щоб скласти гарний букет. Як листя для цього букета з штучними саморобними квітами можна використовувати всі ті ж кленові листки. Троянди зробіть червоні і жовті.

Отже, приступимо до роботи :

- беремо лист клена і згинаємо навпіл (лицьова сторона — назовні);
- самий кінчик згинаємо і скручуємо листочок в рулончик;
- беремо другий кленовий лист того ж кольору, кладемо вже скручений бутончик в його основу (див. фото);
- формуємо пелюстка кленової троянди, зігнувши лист і щільно обернувши навколо бутончики;
- точно також обертаємо третій листочок клена. Чим більше буде таких пелюсток троянди, тимоб'ємніше і більше вийде трояндочка. Зрушуйте трохи вниз кожен наступний ряд, щоб квітка виглядала розквітлою;
- трохи вище черешків листя закріплюємо саморобку ниткою, аналогічно зробимо ще 5-7 таких же трояндочок (жовтих, червоних, зеленуватих);

- змащуємо кленові троянди соняшниковою олією, щоб букет довго зберігав первісний вигляд. Тепер можна покрити вироби золотистою фарбою;
- залишилося опустити в невеличку вазочку кілька кленових листочків, а потім сформувати гарний букетик з штучних троянд.

Малюнок 23 Троянди з опалого кленового листа.

Вінок з осіннього листа (малюнок 24)

Скомбінувати вінок з кленового листа можна з безліччю інших природних матеріалів:

1. гронами горобини
2. шишками
3. ялиновими гілками

Вінок з листя клена

Для створення подібного вінка знадобиться час і посидючість, а також підручні матеріали:

- Вербові гілки, дрiт або будь-яка інша підручна основа для каркаса
- Скотч або нитки.

Малюнок 24 Вінок з осіннього листа

Як зробити вінок з листя клена:(малюнок 25)

1. Спочатку зробіть круглу основу з прутів верби або твердого дроту
2. Після цього кожен кленовий лист хвостиком закручіть на основу
3. Щоб листя трималися, закріпіть їх тонким дротом або нитками
4. Додайте декорації в ході плетіння вінка.

Малюнок 25 Як зробити вінок з листя клена

Покрокове створення вінка з листя клена(малюнок26)

Ще один варіант **основи для вінка - картон:**

- Виріжте кільце з картону
- Акуратно обмотайте коло ниткою для в'язання
- Після чого можна приступити до декорування вінка листям, фіксуючи їх клеєм ПВА.

Малюнок 26 Покрокове створення вінка з листя клена

Виготовлення ікебан(малюнок27)

Майстер-клас: осіння ікебана з дарів природи своїми руками

Для створення ікебани знадобиться: гарбуз, розгалужена гілка без листя, гілочки горобини, шишки, каштани, висушене листя, блиск для листя кімнатних рослин, термопістолет.

Хід виконання:

1. У гарбузі рівно зрізаємо денце, а зверху робимо невеличкий отвір, вичищаємо гарбуз від насіння.
2. На гілку приклеюємо шишки за допомогою термопістолету.
3. В гарбуз вставляємо гілку, прикрашену шишками, верхній отвір прикрашаємо гілочками горобини.
4. Приклеюємо в кількох місцях до основної гілки висушене листя та маленькі гілочки горобини.
5. Для надання цікавого вигляду композиції обробляємо її блиском для листя кімнатних рослин.
6. Для створення закінченості композиції на столі викладаємо засушене листя та плоди каштанів.

Рис. 27 Виготовлення ікебани

Приклади ікебан(малюнок 28)

Малюнок. 28 Приклади ікебан.

Топіарії своїми руками

Для створення осіннього топіарія (малюнок 29) можна використовувати сухоцвіти, яких восени знайти нескладно. Але є шанс, що вони потихеньку будуть розпадатися, утворюючи в деревце некрасиві порожнечі. Можна запропонувати більш оригінальний варіант – як квіти виступлять листя, які перетворяться у витончені троянди. І все це ви зробите своїми руками. Листя – найбільш благодатні дари осінньої пори, недоліку в них не буває ніколи. А кленові листки при нескладній обробці можуть стати приємним окрасою будь виробу. Над кольором в цей час року і намагатися не доводиться – вся золота гамма, безліч квітів.

Рис. 29Топіарії.

В Європі розквіт топіарія припадає на епоху Ренесансу. Саме тоді садівники навчилися вирізати з дерев кулі, піраміди, людей і тварин. Топіарії(малюнок 30) сьогодні дуже популярний і в Україні, причому не тільки як красиво вистрижений кущ, але й як естетично оформлене декоративне деревце, зроблене своїми руками.

Малюнок 30 Топіарії

Маленьке деревце, зроблене своїми руками до свята, порадує маму і прикрасить її кімнату. Головна задача цього виду майстерності — вчити використовувати природний і непридатний матеріал, для виготовлення топіарія, удосконалювати навички декорування виробів; розвивати в учнів творчі здібності, естетичний смак; виховувати працьовитість, акуратність в роботі, інтерес до декоративно-прикладного мистецтва, почуття прекрасного і створювати прекрасне своїми руками.

Список рекомендованих джерел

1. Веремійчик І.М. Методика трудового навчання в початковій школі / І.М. Веремійчик.–Тернопіль: Мальва-ОСО, 2016. – 275 с.
2. Веремійчик І.М. Навчальний посібник з трудового навчання для учнів початкової школи / І.М. Веремійчик. – Київ: «Освіта», 2014. – 128 с.
3. Веремійчик І.М. Граючись, вчимося /І. М Веремійчик – Тернопіль: Мальви. – ОСО, 2004. – 276 с.
4. Веремійчик І.М. Трудове навчання: підручник для 1 класу / І.М.Веремійчик, В.П.Тименко. – К.: Генеза, 2012. – 160 с
5. Веремійчик І.М. Трудове навчання: підручник для 2 класу / І.М.Веремійчик, В.П.Тименко. – К.: Генеза, 2013. – 160 с.
6. Веремійчик І.М. Трудове навчання: підручник для 3 класу / І.М.Веремійчик, В.П.Тименко. – К.: Генеза, 2014. – 104 с.
7. Веремійчик І.М. Трудове навчання: підручник для 4 класу / І.М.Веремійчик, В.П.Тименко. – К.: Генеза, 2015. – 104 с.
8. Державний стандарт початкової загальної освіти: затверджено постановою Кабінетів Міністрів України від 20 квітня 2011 № 462, затверджено постановою Кабінетів Міністрів України від 21 лютого 2018 № 87
9. Гульянц Е.К. Що можна зробити з природним матеріалом / Е. К. Гульянц – К.: Рад.шк, 1988
10. Закон України «Про загальну середню освіту» // Почат. шк. -1999. - № 8.— С. 1—11
11. Закон України «Про освіту» 2017р. №38-39.
12. Концепція «Нова українська школа» Режим доступу: [<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>]
13. Перевертень Г.І. Технічна творчість в поч.кл. / Г. І. Перевертень– К.: Освіта, 2001. – 160 с.
14. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
15. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко – К.: Магістр, 1997. – 256с.
16. Рібцун Ю.В., Рібцун О.Г. Я - ЧАРІВНИК. Іграшки з природнього матеріалу/ Ю. В. Рібцун, О. Г Рібцун - Видавництво:Літера ЛТД, 2011. – 46с.

Навчально-методичне видання

**ПРИРОДНІ МАТЕРІАЛИ ЯК ЗАСІБ
РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА
УРОКАХ ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЇ ТА В
ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС**

Методичні рекомендації
Укладач *Н.В. Король*

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>